

Till kulturutskottet

Kulturutskottet har den 27 maj 1999 beslutat bereda utbildningsutskottet tillfälle att yttra sig över proposition 1998/99:115 *På ungdomars villkor – Ungdomspolitik för demokrati, rättvisa och framtidstro* jämte motioner i de delar som berör utskottets beredningsområde.

Utskottet behandlar i det följande motionsyrkanden med anknytning till regeringens förslag till mål m.m. för den nationella ungdomspolitiken, nämligen motionerna 1998/99:Kr29 (m) yrkande 2, 1998/99:Kr30 (kd) yrkandena 6 och 10 (delvis), 1998/99:Kr32 (c) yrkande 4 (delvis), 1998/99:Kr33 (fp) yrkandena 1, 3, 6 och 10 samt 1998/99:Kr35 (fp) yrkande 2.

Propositionen i huvudsak

I propositionen föreslås för den nationella ungdomspolitiken på 2000-talet tre övergripande mål som skall ersätta tidigare riktlinjer. För det första skall ungdomar ha goda förutsättningar att leva ett självständigt liv. För det andra skall ungdomar ha verklig möjlighet till inflytande och delaktighet. För det tredje skall ungdomars engagemang, skapande förmåga och kritiska tänkande tas till vara som en resurs. De tre målen skall ingå i ett system för styrning, uppföljning och analys av ungdomspolitiken. Med stöd av målen bör enligt regeringens bedömning effekterna av de insatser som genomförts följas upp och analyseras sektorsövergripande. För att göra detta möjligt bör målen kompletteras med delmål som är möjliga att följa upp. Regeringen avser att utarbeta delmål för ungdomspolitiken, vilka bl.a. bör ingå i regleringsbrevet för budgetåret 2000 till berörda myndigheter. Enligt propositionen bör under samtliga mål formuleras delmål som rör bl.a. utbildningsområdet. Ungdomsstyrelsen skall verka för att målen för den nationella ungdomspolitiken uppfylls.

Allmänna utbildningsfrågor

Utbildningsutskottet behandlar i detta avsnitt motionsyrkanden med anknytning till målet att ungdomar skall ha goda förutsättningar att leva ett självständigt liv (mål 1).

Ungdomars utbildning

I motion 1998/99:Kr33 (fp) yrkande 3 tas frågor upp om *ungdomars utbildning*. Motionärerna anser att en förutsättning för Sveriges utveckling är att antalet högskoleplatser ytterligare ökar. Vidare framhålls att det finns stora skillnader i utbildningsval mellan unga män och unga kvinnor. Ytterligare åtgärder måste enligt motionärerna vidtas för att bryta det könssegregerande mönstret så tidigt som möjligt. De framhåller också att det är ett stort bekymmer att många elever lämnar grundskolan utan att kunna läsa, skriva och räkna och att en stor andel av eleverna i gymnasieskolan misslyckas.

U t s k o t t e t föreslår att kulturutskottet avstyrker yrkandet och vill som skäl anföra följande.

Enligt 1999 års ekonomiska vårproposition (prop. 1998/99:100, s.150) bör utbyggnaden av grundutbildningen vid universitet och högskolor som beslutats avseende perioden 1997–2000 fortsätta. Regeringen har beräknat medel för 10 000 nya högskoleplatser fr.o.m. den 1 juli 2001 samt för ytterligare 10 000 platser fr.o.m. den 1 juli 2002. Högskolan har tillförts sammantaget 68 000 nya permanenta platser under perioden 1997–2000. Utskottet kan konstatera att en kraftig utbyggnad har skett av antalet högskoleplatser under senare år och att en fortsatt ökning av platserna nu planeras.

När det gäller jämställdhetspolitiken på utbildningsområdet råder det en bred politisk enighet om det övergripande målet, nämligen att flickor och pojkar skall ha lika rätt och möjligheter. Det finns också en samsyn i fråga om att det behövs aktiva insatser för att detta mål skall nås. Utskottet anser i likhet med motionärerna att det är viktigt att åtgärder vidtas så tidigt som möjligt för att bryta det könssegregerade mönstret i fråga om utbildningsval. Utskottet har tidigare i flera sammanhang – senast i betänkande 1998/99:UbU6 *Jämställdhetsfrågor inom utbildningsområdet* – framhållit att förskolan har en betydelsefull uppgift i arbetet med att främja jämställdhet mellan könen. Denna uppgift har lyfts fram och kommit till tydligt uttryck i läroplanen för förskolan (Lpfö 98) som trädde i kraft den 1 augusti 1998. I läroplanen sägs bl.a. följande. Förskolan skall motverka traditionella könsmönster och könsroller. Flickor och pojkar skall i förskolan ha samma möjligheter att pröva och utveckla förmågor och intressen utan begränsningar utifrån stereotypa könsroller.

Utskottet vill även peka på att regeringen i regleringsbrev för år 1999 ålagt Skolverket att öka sin uppföljning och utvärdering av hur jämställdhetsperspektivet implementeras i undervisningen. Vidare tillsattes inom Utbildningsdepartementet i våras en projektgrupp vars uppgift är att under år 1999 utveckla arbetet med värdegrunden i skolan. Värdegrunden finns formulerad i läroplanerna och anger de grundläggande värden som vårt samhällsliv vilar på – människolivets okränkbarhet, individens frihet och integritet, alla människors lika värde, jämställdhet mellan kvinnor och män samt solidaritet med svaga och utsatta – och som skolan skall förmedla och förankra hos eleverna. Projektgruppen skall bl.a. genom olika insatser stödja och stimulera skolorna att konkretisera värdegrunden i sin verksamhet. Syftet är att få skrivningarna i läroplanerna att genomsyra skolans verksamhet i sin helhet. Utskottet vill framhålla skolans viktiga roll när det gäller att lägga grunden för ett mer

jämställt samhälle. Synen på jämställdhet som både en värdegrundsfråga och en pedagogisk fråga i skolan har accentuerats under senare år. Arbetet med att främja jämställdhet mellan könen har lyfts fram i skollag och läroplaner. Utskottet vill än en gång understryka att detta måste få genomslag i skolans undervisning och verksamhet i övrigt.

Utskottet övergår till att kortfattat behandla den del av yrkandet som berör frågan om att vissa elever i skolan inte lyckas nå de uppsatta målen. Utskottet har i många sammanhang betonat att skolhuvudmännen har ett tydligt ansvar för att alla elever ges möjlighet att nå grundskolans mål. Det är av stor vikt att varje kommun och skola noga analyserar resultaten, värderar dem och anger konkreta åtgärder för förbättringar. Utskottet vill i sammanhanget påminna om att rektor enligt grundskoleförordningen (5 kap. 1 §) har ett ansvar för att ett åtgärdsprogram upprättas för alla elever som behöver särskilda stödinsatser. Vid utarbetandet av programmet bör samråd ske med eleven och elevens föräldrar. Det bör också framhållas att ett flertal åtgärder har vidtagits under senare år för att stärka arbetet med att bedöma, värdera och utveckla kvaliteten i skolan, bl.a. har en förordning utfärdats om kvalitetsredovisning inom skolväsendet (SFS 1997:702). I denna föreskrivs en skyldighet för varje kommun och skola att skriftligen göra en kvalitetsredovisning som ett led i den kontinuerliga uppföljningen av verksamheten. Skolverket har tagit fram flera skrifter, bl.a. Allmänna råd (1999:1) och Verktyg för utvärdering (1999), i syfte att stödja kommuners och skolors arbete med utvärdering och kvalitetssäkring.

Utskottet anser i likhet med motionärerna att resultaten i gymnasieskolan behöver förbättras och att andelen elever med slutbetyg bör öka. Utskottet vill i sammanhanget peka på att en utveckling av gymnasieskolan för närvarande pågår i flera viktiga avseenden, bl.a. undersöks möjligheten att etappindela kärnämnen och en ny lärlingsutbildning införs fr.o.m. den 1 juli 2000.

Elever i behov av särskilt stöd

Enligt motion 1998/99:Kr33 (fp) yrkande 10 är det oacceptabelt att elever med *läs- och skrivsvårigheter* blir föremål för utredning och åtgärder först långt upp i skollåldern. Motionärerna betonar att det går snabbare och lättare att avhjälpa svårigheterna om hjälpen sätts in tidigt. De anser att det bör inrättas fler dyslexicentrum så att alla barn med läs- och skrivsvårigheter kan få hjälp med sina problem.

U t s k o t t e t har behandlat frågor om läs- och skrivsvårigheter/dyslexi utförligt i betänkande *Läroplan för det obligatoriska skolväsendet, förskoleklassen och fritidshemmet, m.m.* (bet. 1997/98:UbU18 s. 15–19). Utskottet hänvisar till vad utskottet då anförde, bl.a. beträffande vikten av att tillräckliga resurser måste avsättas i kommunerna för elever i behov av särskilt stöd och att det inte är tillräckligt med att ett åtgärdsprogram upprättas för en elev om det inte till ett sådant program är knutet särskilda resurser för de elever som kräver extra resurser av olika slag. Utskottet framhöll också att ett åtgärdsprogram skall föregås av en utredning som innehåller en analys av elevens problem och att det för vissa elever kan vara befogat med en bredare

utredning, t.ex. en bedömning av psykolog, logoped eller annan erforderlig specialist. Skolan måste ta ansvar för att kartlägga och analysera elevens specifika språksituation. Därefter bör eleven få den hjälp den behöver, inklusive olika kompensatoriska åtgärder. Det är angeläget att skolorna har tillgång till specialistkompetens såsom psykologer, logopeder och speciallärare. Det är dock en kommunal angelägenhet att anställa erforderlig personal och att organisera verksamheten i skolan, heter det i betänkandet.

Regeringen har i proposition *Elever med funktionshinder – ansvar för utbildning och stöd* (prop. 1998/99:105) informerat om att den avser att införa åtgärdsprogram för elever i behov av särskilt stöd i de skolformer i det offentliga skolväsendet för barn och ungdom som i dag inte omfattas av ett sådant krav, samt i motsvarande fristående skolor.

Utskottet noterar att regeringen i *1999 års ekonomiska vårproposition* (prop. 1998/99:100) har beräknat medel för en treårig satsning på kompetensutveckling bl.a. i syfte att stärka förutsättningarna för elever i behov av särskilt stöd att nå målen. Regeringen avser att återkomma i budgetpropositionen för år 2000 med en närmare precisering av medlen. Utskottet hänvisar också till vad utskottet anfört ovan om uppföljning och kvalitetssäkring av verksamheten i skolorna. Utskottet vill även i sammanhanget peka på att en utredning nyligen har tillsatts för att göra en översyn av skollagen (dir. 1999:15). En parlamentariskt sammansatt kommitté skall bl.a. överväga hur skollagen bör utformas för att tydliggöra det kommunala ansvaret för utbildningens kvalitet och likvärdighet. Kommittén skall också analysera hur termerna elevens rätt respektive kommuns skyldighet används i skollagen samt vid behov föreslå de förändringar som krävs för en ökad tydlighet av termernas betydelse.

Utbildningsutskottet anser att kulturutskottet bör avstyrka det förevarande yrkandet.

Insatser för att *förbättra hörselskadade barns situation* begärs i motion 1998/99:Kr33 (fp) yrkande 6. Motionärerna betonar vikten av att man tar reda på vilket stöd dessa barn behöver innan de placeras i vanlig skola. Lärarnas kunskaper om hörselskador behöver ökas och skolan akustikanpassas. Föräldrarna behöver få kunskap och stöd för att kunna medverka till barnets anpassning i skolan.

U t s k o t t e t påminner om att med undantag för det fåtal elever som får sin utbildning i den statliga specialskolan återfinns det stora flertalet elever med svåra funktionshinder i den kommunala skolan. Kommunerna har genom sitt ansvar för skolan även det grundläggande ansvaret för stöd till skolan i specialpedagogiska frågor. Hjälp till kommunerna i detta ges av Statens institut för handikappfrågor i skolan (SIH), landstingens pedagogiska hörselvård, resurscenter, kunskapscenter m.fl.

Regeringen har i proposition 1998/99:105 i maj 1999 bl.a. föreslagit att specialskolorna för döva och hörselskadade barn skall upphöra att vara egna myndigheter och att de förs samman till en ny myndighet som skall ledas av en styrelse. Specialskolan som skolform behålls för döva och hörselskadade elever. I propositionen aviseras också tillsättandet av en organisationskommitté som skall ges i uppdrag att skyndsamt utveckla och lägga förslag om

den konkreta utformningen av en förändrad stödorganisation som kan bidra till ökad samverkan mellan stat, kommun och landsting. Avsikten med en förändrad stödorganisation är bl.a. att samordna resurser som finns spridda på olika organ. Verksamheten bör enligt propositionen indelas i fem geografiska regioner med ansvar för övergripande rådgivning, regional samordning, kompetensutveckling, utvecklingsverksamhet, information och samverkan med andra aktörer som kommuner, specialskolorna, landstingens habilitering, den specialpedagogiska utbildningen, handikapporganisationerna m.fl. Regeringen anser att stödverksamheten bör ha en direkt anknytning till en, gärna forskningsbaserad, utvecklingsverksamhet inom området specialpedagogik. Ärendet bereds för närvarande av utbildningsutskottet.

Utskottet vill också hänvisa till vad utskottet har anfört i det föregående beträffande bl.a. åtgärdsprogram för elever i behov av särskilt stöd.

Utbildningsutskottet anser att yrkandet bör avstyrkas av kulturutskottet.

Elever med invandrarbakgrund

Enligt motion 1998/99:Kr32 (c) yrkande 4 (delvis) bör Skolverket med anledning av rapporterna om resultaten i skolan för *elever med invandrarbakgrund* ges ett uppdrag i syfte att öka kunskapen om ungdomar med en annan etnisk och kulturell bakgrund och hur deras ställning i samhället kan stärkas.

U t s k o t t e t ser i likhet med motionärerna med oro på rapporterna om resultaten i skolan för elever med invandrarbakgrund. Utskottet noterar att Skolverket nyligen till regeringen bl.a. redovisat preliminär statistik över betygen i svenska, svenska som andraspråk, engelska och matematik i årskurs 9 våren 1999 (*Kvalitetsutvecklingen i svensk barnomsorg och skola 1999*). Rapporten visar bl.a. att elever med utländsk bakgrund är överrepresenterade bland elever som inte når målen.

Regeringen har i maj 1999 i *Utvecklingsplan för förskola, skola och vuxenutbildning – samverkan, ansvar och utveckling* (skr. 1998/99:121) redovisat sin grundläggande syn på skolpolitikens inriktning under de närmaste två åren. Regeringen anser bl.a. att en diskussion kring pedagogiken i skolor, där eleverna har sina rötter i många länder och kulturer, behöver stimuleras. Regeringen kommer därför att under året ge Skolverket i uppdrag att kartlägga och granska hur olika pedagogiska tillvägagångssätt används i undervisningen i dessa skolor. Regeringen betonar också att lärarna behöver stöd för att öka sin kunskap och kompetens. Särskilda medel kommer därför att avsättas för kompetensutveckling för lärare i skolor med elever med många olika nationaliteter och språk. Regeringen pekar också på att, förutom det arbete som bedrivs inom Utbildningsdepartementets värdegrundsprojekt på det mångkulturella området, har ett flertal utredningar och kartläggningar under de senaste åren behandlat situationen för barn och ungdomar med utländsk bakgrund. En arbetsgrupp kommer därför att tillsättas inom Regeringskansliet med uppdrag att utforma förslag till konkreta insatser inom området.

Utskottet anser att de av regeringen redovisade åtgärderna inom området är angelägna. Enligt utbildningsutskottets mening bör kulturutskottet med hän-

visning till planerade åtgärder inom området avstyrka yrkandet i den del det berör uppdrag till Skolverket.

Skolans arbetsmiljö

Enligt motion 1998/99:Kr33 (fp) yrkande 1 behöver *arbetsmiljön för elever i skolan* förbättras. Det gäller såväl den fysiska miljön med dålig ventilation och olämpliga byggnadsmaterial som den psykosociala miljön där mobbning och våld utgör oacceptabla problem.

U t s k o t t e t anser att kulturutskottet bör avstyrka yrkandet.

Utbildningsutskottet har nyligen behandlat och avstyrkt motionsyrkanden med anknytning till skolans arbetsmiljö (bet. 1998/99:UbU11). Riksdagen har avslagit samtliga yrkanden. Utskottet hänvisar till vad utskottet då anförde allmänt om den fysiska arbetsmiljön i skolan (s. 53) och beträffande åtgärder mot mobbning i skolan (s. 23–26). I fråga om den fysiska arbetsmiljön i skolan redovisade utskottet olika åtgärder inom området, bl.a. Folkhälsoinstitutets nätverk Hälsofrämjande skola, Stiftelsen Skolans Uterums verksamhet och regeringens uppdrag till Boverket att tillsammans med Folkhälsoinstitutet och andra berörda myndigheter och organisationer i satsningen kring Innemiljöåret 1999 inkludera aktiviteter med inriktning mot inomhusmiljöer där barn och ungdom vistas. Uppdraget skall redovisas till Socialdepartementet senast den 31 januari 2000.

När det gäller åtgärder mot mobbning i skolan kan utskottet konstatera att värdegrundsfrågorna, i vilka frågor om mobbning ingår, är ett prioriterat område för regeringen. Inom Utbildningsdepartementet har en projektgrupp tillsatts med uppgift att utveckla värdegrundsarbetet i skolorna. Projektgruppen skall under år 1999, med utgångspunkt i läroplanernas formuleringar om värdegrunden, stödja det lokala arbetet med att tillämpa värdegrunden i praktiken. Projektgruppen skall dokumentera sitt arbete och senast den 25 februari 2000 presentera sina slutsatser och förslag. Det pågår också inom Skolverket ett omfattande arbete med värdegrundsfrågorna. Skolverket har fått regeringens uppdrag att utarbeta kommentar- och referensmaterial om hur man lokalt kan arbeta med värdegrundsfrågor, t.ex. mobbning och trakasserier på grund av kön eller sexuell identitet. Kommentarmaterialet presenterades i maj i år, medan referensmaterialet blir färdigt under hösten. Skolverket har också fått i uppdrag att i början av år 2000 redovisa en fördjupad studie avseende värdegrunden. Vidare har Skolverket regeringens uppdrag att genomföra en nationell kvalitetsgranskning av skolans arbete mot mobbning. Resultatet av granskningen skall redovisas den 15 november 1999. Granskningen skall dels kontrollera och redovisa skolans resultat och måluppfyllelse, dels ge stöd till utvecklingen lokalt.

Utbildning med inriktning mot företagande och entreprenörskap

Frågor med anknytning till *entreprenörskap hos ungdomar* tas upp i motion 1998/99:Kr30 (kd) yrkande 10. Skolan har en mycket viktig roll för att ge eleverna förståelse för företagandets roll och betydelse i samhället. Motionärerna pekar på att de har föreslagit att ytterligare ett nationellt program med

inriktning på företagande och entreprenörskap bör införas i gymnasieskolan. Även på högskolenivå är det viktigt med kurser och utbildningar inriktade mot företagande och entreprenörskap. Folkhögskolor skulle kunna satsa på kurser om företagande och hur man startar eget företag. Arbetsmarknadspolitiken borde också i större utsträckning uppmuntra eget företagande.

U t s k o t t e t anser att kulturutskottet bör avstyrka yrkandet i den del det rör utbildningsutskottets beredningsområde.

Utskottet har vid ett flertal tillfällen behandlat och avstyrkt likartade motionsyrkanden om att ett nationellt program med inriktning på företagande och entreprenörskap skall inrättas (senast i bet. 1998/99:UbU3 s. 16) och om kurser inriktade mot entreprenörskap inom högskolan (senast i bet. 1998/99:UbU7 s. 29). Riksdagen har avslagit yrkandena. Utskottet påminde beträffande kurser inriktade mot entreprenörskap inom högskolan att ansvaret för kursutbudet, inom vissa mycket vida ramar satta av statsmakterna, sedan åtskilliga år är lagt på varje universitets och högskolas styrelse. Utskottet informerade även om att det i databasen ASKen, Högskoleverkets och lärosäternas automatiska utbildningskatalog, fanns kurser under sökordet entreprenör vid elva lärosäten. När det gäller inrättande av ett särskilt nationellt program med inriktning på företagande och entreprenörskap pekade utskottet bl.a. på att arbetslivs- och företagarefrågor berörs i programmålen för flera program och i flera kursplaner. Det anges t.ex. i programmålen för hantverksprogrammet att eleverna skall ha sådana grundläggande kunskaper i företagsekonomi, marknadsföring och lagstiftning som är relevanta för mindre företag. Utskottet pekade också på att det inom gymnasieskolans ram finns ett betydande utrymme för flexibla lösningar på lokal nivå, vilket många kommuner har utnyttjat, inte minst för att anordna olika former av företagartutbildning.

Utskottet vill än en gång betona skolans betydelse för att lägga grunden för ett positivt förhållningssätt när det gäller entreprenörskap och företagsamhet. Utskottet upprepar också att det enligt utskottets uppfattning primärt inte är fråga om att utbilda blivande företagare i skolan utan snarare att stimulera till initiativförmåga och kreativitet hos eleverna. Utskottet vill också informera om att det finns ett särskilt nätverk för Entreprenörskap i skolan (NESK). Nätverket består av 14 olika organisationer, bl.a. Skolverket, NUTEK, Sveriges Industriförbund, Ung Företagsamhet, SAF, Företagarnas Riksorganisation. Detta nätverk kommer under år 1999 att genomföra sju regionala konferenser i Sverige. Utskottet vill i sammanhanget tillägga att regeringen har aviserat en översyn av de nuvarande nationella programmen.

Inflytande och delaktighet

Utskottet behandlar i detta avsnitt motionsyrkanden med anknytning till det andra och det tredje målet för ungdomspolitik, nämligen att ungdomar skall ha verklig möjlighet till inflytande och delaktighet och att ungdomars engagemang, skapande förmåga och kritiska tänkande skall tas till vara som en resurs.

Frågor om ungdomars möjlighet till inflytande och delaktighet tas upp under avsnitt 3.4. i propositionen och det finns även ett särskilt avsnitt om

demokrati i skolan (punkt 5.1.2). Enligt regeringens bedömning bör ungdomars demokratiska engagemang på olika sätt uppmuntras i skolan. Regeringen redovisar att den under år 1999 avser att verka för att försöksverksamheten med lokala styrelser med elevmajoritet i gymnasieskolorna sprids, att elevrådsarbete och annat ideellt arbete uppmuntras i skolan, att elevombudsmannen ges fortsatt stöd, att politiska ungdomsförbund ges bättre möjligheter att medverka i skolan och att anordnande av s.k. skolval uppmuntras.

Elevinflytandet i skolan behandlas i två yrkanden. Frågan om försöksverksamheten med lokala styrelser med elevmajoritet i gymnasieskolorna tas upp i motion 1998/99:Kr30 (kd) yrkande 6. Motionärerna pekar på att de tidigare har avvisat denna försöksverksamhet. De anser att det inte är rimligt att kräva av eleverna att de skall ha ett helhetsgrepp över utbildningen när de är mitt uppe i den. De vill inte att försöksverksamheten sprids innan en ordentlig utvärdering gjorts. I motion 1998/99:Kr35 (fp) yrkande 2 framhålls att elevernas inflytande över den egna utbildningssituationen i skolan måste utvecklas. Motionärerna betonar att en viktig del av elevernas behov av inflytande gäller arbetsmiljöfrågorna. De anser att eleverna måste få en starkare ställning i dessa frågor och att inflytandet bör öka i takt med ökande ålder. Elevstyrda skolor är dock enligt motionärerna inte någon lösning på elevinflytandefrågorna. Det är fel att en enskild kategori verksamma skall ha hela styrelseansvaret, heter det i motionen.

U t s k o t t e t vill inledningsvis betona att elevinflytande inte enbart är en rättvis- och demokrati-fråga utan också en fråga om utbildningens kvalitet. Rätten till elevinflytande är reglerad i skollagen (4 kap. 2 § skollagen). Vidare betonas i läroplanerna vikten av elevernas ansvar och inflytande. Elevinflytandet är en del av skolans värdegrund. Som utskottet har redovisat i det föregående har ett värdegrundsprojekt startats inom Utbildningsdepartementet. Projektet pågår under år 1999 och skall slutredovisas i februari år 2000. Skolverket har också inom ramen för sitt stora utvecklingsprojekt valt att som ett av sju områden lyfta fram elevernas inflytande i skolan. Projektet ELEVSAM – elevinflytande, arbetssätt och arbetsformer i skolan – har tagit fram ett referensmaterial *"Jag vill ha inflytande överallt"*. Materialet vänder sig i första hand till rektorer och lärare och har skickats ut till samtliga skolor. Skolverket har också nyligen gett ut en rapport om 41 skolors arbete med inflytandefrågor, *"Inflytandets villkor"*.

Försöksverksamheten med lokala styrelser med elevmajoritet, som inleddes den 1 juli 1997 och skall pågå under fyra år, är enligt utskottets mening viktig. Den markerar att eleverna är kompetenta att ta ett större ansvar. Försöksverksamheten, i vilken 21 skolor deltog i slutet av år 1998, kommer att utvärderas. Utskottet har inget att erinra mot att ytterligare skolor bereds möjlighet att delta i försöksverksamheten.

Utskottet anser i likhet med vad som anförts i nu förevarande proposition att de politiska ungdomsförbunden bör ges bättre möjligheter att medverka i skolan. Utskottet har nyligen behandlat denna fråga (bet. 1998/99:UbU11 s. 56). Utskottet anförde därvid bl.a. följande. Enligt utskottets mening har de politiska ungdomsförbunden viktiga bidrag att ge i skolans undervisning, bl.a. i samhällsorienterande ämnen. Ett brett föreningsliv på skolorna med

bl.a. ungdomarnas egna politiska föreningar spelar en viktig roll för de ungas demokratiska fostran.

Utbildningsutskottet anser att kulturutskottet bör avstyrka motionerna 1998/99:Kr30 yrkande 6 och 1998/99:Kr35 yrkande 2.

Insatser mot drogmissbruk

I motion 1998/99:Kr29 (m) yrkande 2 tas frågor upp om skolans insatser beträffande narkotikamissbruk bland ungdomar. Motionärerna framhåller att skolans roll måste förtydligas. Skolans personal måste ha tillräckliga kunskaper om narkotikans symtom och verkningar för att snabbt kunna upptäcka förändringar i unga människors personlighet. Skolan måste ha en absolut plikt att informera föräldrarna om barnet uppvisar oroande tendenser.

U t s k o t t e t föreslår att kulturutskottet avstyrker yrkandet.

Utbildningsutskottet behandlade och avstyrkte i våras ett stort antal motionsyrkanden rörande undervisning m.m. om alkohol, narkotika och tobak (ANT) i skolan (bet. 1998/99:UbU11 s. 26–28). Riksdagen avslog yrkandena. Utskottet hänvisar till vad utskottet då anförde. Utskottet underströk bl.a. att skolan har en mycket betydelsefull roll när det gäller information om alkohol, tobak, narkotika och andra droger. Utskottet ansåg det mycket positivt att regeringen uppdragit åt Skolverket att under år 1999 genomföra en kvalitetsgranskning av ANT-undervisningen. Denna granskning skall även innehålla en värdering av hur drogundervisningen har förändrats och utvecklats över tiden och vilken effekt detta har haft på elevernas bruk av och attityder till tobak, alkohol och andra droger samt kunskaper om riskerna med droger. Granskningen skall redovisas den 15 januari 2000.

Beträffande förslaget i yrkandet om ”en absolut plikt för skolan att informera föräldrarna om barnet uppvisar oroande tendenser” vill utskottet påminna om den möjlighet och skyldighet som finns att i samband med utvecklingssamtal informera föräldrar om hur elevens sociala utveckling bäst kan stödjas.

Stockholm den 15 september 1999

På utbildningsutskottets vägnar

Jan Björkman

I beslutet har deltagit: Jan Björkman (s), Beatrice Ask (m), Eva Johansson (s), Yvonne Andersson (kd), Lars Hjertén (m), Tomas Högström (m), Torgny Danielsson (s), Tomas Eneroth (s), Lennart Gustavsson (v), Erling Wälivaara (kd), Per Bill (m), Gunnar Goude (mp), Sofia Jonsson (c), Barbro Westerholm (fp), Nils-Erik Söderqvist (s), Kalle Larsson (v) och Agneta Lundberg (s).

Avvikande meningar

1. Skolans arbetsmiljö

Yvonne Andersson (kd), Erling Wälivaara (kd) och Barbro Westerholm (fp) anför:

Vi anser i likhet med vad som anförts i motion 1998/99:Kr33 yrkande 1 att arbetsmiljön i skolan har ägnats alltför liten uppmärksamhet. Den gäller både den fysiska miljön med dålig ventilation och olämpliga byggnadsmaterial och den psykosociala miljön där mobbning och våld utgör oacceptabla problem. Under senare år har också uppmärksamats att elever använder ett grovt och kränkande språk som ofta riktas mot unga flickor. Det är angeläget att ytterligare åtgärder vidtas inom dessa områden. Vi anser att utbildningsutskottet bort ha föreslagit att kulturutskottet tillstyrker yrkandet.

2. Utbildning i företagande och entreprenörskap

Yvonne Andersson (kd) och Erling Wälivaara (kd) anför:

Det är enligt vår mening mycket viktigt att ungdomar uppmuntras att starta företag. Vi måste till våra ungdomar förmedla en bredare syn på arbetet än att arbete alltid innebär en anställning hos någon annan. Ungdomar kan och skall uppmuntras att utnyttja sitt engagemang och sin kreativitet till att starta eget. Skolan spelar en mycket viktig roll för att ge eleverna förståelse för företagandets roll och betydelse i samhället. Vi kristdemokrater har vid flera tillfällen föreslagit att ytterligare ett nationellt program, inriktat mot företagande och entreprenörskap, skall införas i gymnasieskolan. Vi vill också betona vikten av kurser och utbildningar på högskolenivå inriktade mot företagande och entreprenörskap.

Enligt vår uppfattning borde utbildningsutskottet ha föreslagit att kulturutskottet tillstyrker förslagen i motion 1998/99:Kr30 yrkande 10 (delvis) om ett tillkännagivande såvitt avser inrättande av ett nationellt program i gymnasieskolan och åtgärder i högskolan för att öka antalet kurser och utbildningar inom området företagande och entreprenörskap.

3. Elevinflytande i skolan

Yvonne Andersson (kd) och Erling Wälivaara (kd) anför:

Vi kristdemokrater har tidigare avvisat förslaget om försöksverksamhet med lokala styrelser med elevmajoritet i gymnasieskolor. Även om ungdomarna på gymnasiet är mer mogna än högstadieelever, och i vissa fall hinner bli myndiga innan de lämnar skolan, bör fortfarande vuxna ha det övergripande ansvaret för skolans styrning. Det är inte rimligt att kräva av eleverna att de skall ha ett helhetsgrepp över utbildningen medan de är mitt uppe i den. Däremot kan de och skall de ingå som en viktig del i den beslutande processen. Vi vill mot denna bakgrund inte se någon spridning av den försöksverksamhet som bedrivits med elevmajoritet i de lokala styrelserna i gymnasieskolan innan en ordentlig utvärdering gjorts.

Enligt vår uppfattning borde utbildningsutskottet ha föreslagit att kulturutskottet tillstyrker motion 1998/99:Kr30 yrkande 6.

4. Elevinflytande i skolan

Barbro Westerholm (fp) anför:

Jag anser att utbildningsutskottet bort ha föreslagit kulturutskottet att tillstyrka motion 1998/99:Kr35 yrkande 2.

Det är mycket viktigt att elevernas rätt till och möjlighet till inflytande över den egna studiesituationen utvecklas och ökas. Eleverna skall inte vara hänvisade till att byta skola, ämne, program eller klass för att få ett inflytande över fördjupningskurser, läromedel eller studietakt, för att ta några exempel. En annan inte oviktig del av elevernas behov av inflytande gäller arbetsmiljöfrågorna. Eleverna måste ges en starkare ställning i dessa frågor och detta givetvis ökande i takt med ökande ålder. Elevstyrda skolor i det kommunala skolväsendet är dock ingen lösning på elevinflytandefrågorna. Det är fel att en enskild kategori verksamma skall ha hela styrelseansvaret. Ungdomar vill ha större inflytande över den egna studiesituationen, bestämma mer i klassrummet och i samband med de egna aktiviteterna.

5. Insatser mot drogmissbruk

Beatrice Ask (m), Yvonne Andersson (kd), Lars Hjertén (m), Tomas Högstrom (m), Erling Wälivaara (kd), Per Bill (m), Sofia Jonsson (c) och Barbro Westerholm (fp) anför:

Vi anser att utbildningsutskottet bort ha tillstyrkt motion 1998/99:Kr29 yrkande 2.

Kampen mot narkotika måste bedrivas på bred front. Vi vill betona vikten av att skolans roll tydliggörs. Skolans personal måste besitta tillräckliga kunskaper om narkotikans symptom och verkningar för att snabbt kunna upptäcka förändringar i unga människors personlighet. Sådana förändringar kan vara ett tecken på ett begynnande narkotikamissbruk. Denna information är naturligtvis viktig för föräldrarna varför skolan måste ha en absolut skyldighet att informera föräldrarna om barnet uppvisar oroande tendenser.